

ORNATISS. V. IOHANNI HOVSONO, DOCTORI THEOLOGO DOCTISS. *DOMINO MEO &c.*

Oxonium.

TINAM Doctor *Pius* dissoluisset argumentum illud novum, quod ego ita habeo in disputationibus de nuptijs; *Christus improbat divortium Moysis: Hoc erat tantùm ex caussa adulterij: Ergo divortium ex caussa adulterij improbat*. Vtinam soluisset hoc argumentum, quod me movet valde ad partes minus probatas mihi, & quibusdam Ecclesijs nostris: etsi easdem probatas magis Augustino, & Ecclesiæ olim receptiores. Cœterùm carpit Doctor in argumento tuo enunciatum: & ipsum clarius sanè luce meridiana, si illa certissima est distinctio Theologorũ de moralibus Legis solùm vivis, iudicialibus mortuis, ceremonialibus autem mortiferis. Nam, hoc, quod controvertitur, de libello repudij iudiciale esse, non dubitetur. Et eorum quidem iudicialium est, quæ non ad solidam perfectionem Deus indomabili populo constituisse dicitur, & à me in primo libro

bro de nuptijs memorantur. His autem venisse Christum finiendis quis neget? His iniustis repudiationibus finem attulit adventus Christi: his iniustis polygamijs finem imposuit. Iniustis in lege perfecta, iustis-cōcessis in imperfecta. Nimiùm enim effert se noster Doctor, si censet rem adeo facilem intellectu, num lege Moysis tantùm toleraretur, an etiam concederetur divortium, polygamia. In quo variant valdè theologi, quidam etiam nec constant sibi. Hos autem excusat Martyr doctissimus, quòd in quæstione vtrinq; probabili nō vbiq; idem senserint, & docuerint. Et *Iohannes Drusius* nunc duplicem excogitat polygamiā: atq; alteram valde multarum illicitam, alteram pauciorū vxorum licitam tradit extitisse. Ista igitur Christus non interpretando, sed abrogando sustulit: nisi quà Judæi super & licitum, & concessum, laxarunt frena libidinibus, quos dominus Jesus interpres legis bonus adhuc castigat. Sic in quæstione dicimus de altera vxore non ducenda, si prior propter adulterium dimissa sit: imò de vxore ista nō dimittenda. Tentatus, sic negat abscissè Christus secundū legem perfectam, & abrogat legem imperfectam. Mox & interpretatur imperfectam, de qua sibi objiciebatur, contra laxissimam acceptionem Scribarum. Quanquam quid ego dico acceptionē Scribarum, qui ponūt solùm in quęstione, si liceret ex omni caussa vxorem dimittere, non tū adfirmant? Aut quis de omni caussa censuit vel levissima, nisi Doctor *Pius*? Peritissimus Drusius scribit, quemadmodum Ebræi sapientiores divortium *nunquā probarint, præsertim ob leves caussas*. Ipsa sanè lex permittit ex caussa, quia vir in vxore invenerit nuditatem rei. Quæ verba omnem caussam non significant; vt idem Drusius notat, & intelligunt omnes. Ita autem vincimus in capite isto perspicuè, quod non ex omni caussa liceret lege Moysis vxorem

di-

dimittere. Bone Deus, quis diceret, ex omni caussa? Et legem Dei, etiam istam imperfectam, laxare libidinibus frena magis, quàm lex Romuli fecerit? Hęc caussas tres, quattuor probat, quæ omnes & spectant fermè vnam adulterij. Quam vnam adulterij censemus nos licitam lege Moysis. Et hic est controversiæ status nostræ. Et hîc vtinam laborasset Doctor noster, & me suarum, quas extra hoc argumentum magis amo, partium effecisset. Quæ namque alia habet plurima, ea nec sunt admodum ad statũ quæstionis, & singula ferè reprehensionem merentur. Triumphat sibi de te in iure civili: qui marito accusanti vxorem de adulterio inscriptionis periculum addidisse videris. Et ita ipse quadratis litteris de lege cõtra te rescribit. Mi *Housoni*, triplex isthic ius est civile: vetus, quo inscriptio desiderabatur; & quod vtì tempore, ita institutis propiùs accesserit (fatente etiam *Pio*) ad Israelitarum similitudinem. Est ius novum, quo liberatur maritus non ab inscriptione, sed à vinculo inscriptionis: & nec à vinculo omni, sed à quodam. Est novissimum ius, quod meritò dixeris ius civile, quod tenet scilicet: & quod inscriptionem apertè desiderat viri. *Iure mariti qui accusant, calumniæ periculum non evitant*: inquit Scęvola: & ius vetus est. Sed ius novum concedit viro accusationem ex suspicione, & eum liberat ita periculo præsumptæ calumniæ, & in tantum periculo quoq; inscriptionis. Id *veteres retrò principes annuerunt*, non Iurisprudentia vetus. Nũc jus novissimum ecce sic loquitur: Η ἐὰν ὁ ἀνὴρ περὶ μοιχείας ἐγγράφηται τὴν γυναῖκα, &c. Consulat ipse iam Pius suos Papinianos, Scęvolas, Vlpianos, Paulos, addat vnum Iulium Clarum, & ipse erubescet. Tanto erubescet magis, quanto adversùs verba tua, quæ sunt de inscriptione, insurgit ipse à vinculo inscriptionis. Calumnia sequitur manifestior, quum insultat tibi, veluti de civili iure

notāti,quæ ſunt de Canonico: & verò tu de Canonico adnotaſti. *Et iure*(inquis)*Canon.* Quibus hæc legit oculis? Illa quibus auribus audivit? Plura ſic ſunt,quæ tu obſerues facilè,diſpellas nullo negotio. Revertor ego ad quæſtionem. In qua per deridiculum reſponderi miror Burgenſi noſtro. quem princeps Ebraicæ litteraturæ facit Druſius tanti, vt ſcribat alicubi, eum *ſibi ſatus eſſe auctorem*. Et de quo alij docent plures viri ſummi. Et cui ſemper plurimum deferre omnes ſolent. Dandum amplius Ebræis eſt, & alijs omnibus in ſua cuiuſq; lingua. Quod tu ſapientiſſimè monuiſti,& ego de P. Victorio,ac P. Manutio retuli aliquando, ni fallor. Dandum & teſtimonio eorundem plurimum de inſtitutis ſuæ cuiuſq; eſt gentis. Et igitur magnum ſit teſtimonium Abulenſis tui,in quo & conteſtem habet Burgenſem, ne liceret repudiare vxorem, niſi propter fornicationem. Nec verò Doctor *Pius* reſpondet ſatis, quod hoc intelligatur de lege illa Naturæ & Dei: aut quod Abulēſi tota reclamabit Judæa, Judæorumq; per vniverſum orbem coloniæ & ſepultæ reliquiæ. Nam loquitur (vt de ſuo Pij libro video) Abulenſis non de lege illa Naturæ & Dei, ſed Moyſis. *Secundùm hanc legem*, ait. Mittat vſitatum & quotidianũ Doctor nobis; qui de iure diſputamus. Mittat, opponere vſitatũ interpretibus iſtis Legis. Mittat, excipere Phariſęos illos, qui ad Chriſtum acceſſerunt, & dubio procul pro communi opinione tenuerint, licere cuiq; vxorem dimittere quavis de cauſſa. Imò enim contraria communis videatur opinio Pio, ſi is Druſio credet, non Abulenſi iam ſoli. Et imò Phariſæi illi (vt ego dixi) adfirmatè nihil proponunt. Aut etiamſi proponerent, fuerint ipſiq; tum corruptiſſimi, & corruptionibus populi ad Chriſti odium velificaverint. Dicam ego viro reverendo, ac docto, pace ſua, & bona venia, eum teſtimonijs Druſij, Abulenſis, Burgen-

gen-

genſis nec reſpondiſſe, nec poſſe ſatis reſpondere. Atq; quod errarit Burgenſis turpiter in dictione, de qua quæritur, explicanda, id quidem etſi ego non iudicem, ſit necne verum, qui Ebraicæ linguæ totius ſum ignariſſimus: videor tamen mihi intelligere, Pij diſputationem adverſariam non habere ponderis tantū, quantum ipſe exiſtimat. Quid namq; ſi vocabulū *nuditatis* eſt multiplicis ſignificationis? Acceptio eius tamen erit ex materia ſubiecta, atq; ad perſonam quum refertur, hominis pudenda notat: vt *Pius* ipſe ſcribit; hîc autem, vt ſonant verba legis, refertur ad perſonam liquidò. Notabit autem hîc, quod ſit turpiter cum pudendis: vbi alia notare nequit, quę ſunt matrimonij, aut naturæ certiſſima, ac perpetua. Et ſic igitur quia non cauſa quęlibet, neque etiam turpitudo aut fœditas quęlibet, ſed nuditas, fœditas, turpitudo illa eſt cauſa: & illic fœditas nihil habet, vel poteſt ſignificare aliud quàm ſcortationem: illic turpitudo ſignificet ſcortationem. Et ad hæc tam concludentia, tamq; perſpicua addere non oportuit vocabulū aliud, quod ſoleat alibi addi, vbi vocabulo eodē ſcortatio demonſtratur. Scilicet rei demonſtratæ fruſtra additur demonſtratio. Neque tamen ego ſcio, ſi non & alibi ſine vocabulo alio vocabulum nuditatis ſit ſcortationi deſignandę. de quo tu, alijque periti Ebraicarum videbitis. *Ad pudorem nuditatis*, hoc ipſum ſcortationis mihi videtur libro primo *Samuelis*. Sed omnino ego hoc nolo excutere: qui & putem, ex ſupradictis ſtare adhuc argumentum meum ſatis, & tuum. Nec ei obſtare argumētum adverſum, quod duritas cordis non ſit, dimittere adulteram, quā Deus etiā morte puniri iubet. Imò enim in privata vindicta hîc eſt duritas. Eſt in eo ſumma duritas, quod mulieres ferre ſcortatores viros cogebantur ſemper: viri ilico nec-convictas potuerint dimittere vxores ad eum modum. Eſtote miſe-

ricordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt: ait Chriſtus. Sed Deus ſcortāti Eccleſię ſpontè quoties ignovit? Si nobis ignoſci rogamus peccantibus, duritas noſtra eſt, non ignoſcere alijs. Quod nobis fieri volumus, idem nos alijs nō facere, duritas eſt. Quæ *Auguſtini* hîc ſunt. *Quod autem tibi durum videtur vt post adulterium reconcilietur coniugi coniux, ſi fides adſit, non erit durum*, vt idem ſcribit. Itaque quod doctori *Pio* non durum videtur, vt poſt adulteriū dimittatur cōiux, ſi fides adſit, erit durū. Hîc nobis noſter D[r]. declamitat quoq; impudicitiæ fręna laxari, effuſis libidinibus omnes aditus reſerari, et quid non? Contra quę ſunt & noſtra nobis, & certiora. Sed quid ſi tamen ex concilio aliquo, & ex patribus nonnullis reſpondemus, hîc & pœnitētiam deſiderari: & non ſæpe virum cogi recipere peccatricem? Doctor *Pius* nec ſemel vult retineri: & lenocinium, & ſtultitiam, & impietatem retinenti obiectat. Quod & dici poteſt, quemadmodum traditur illo concilio, pœnitētiâ nō peractâ. Id & iure Canonico eſt certè, id nūc Civili, vt poſſit ſic retineri. Aut dicat nobis nūc apertiùs noſter Doctor, ſi cum quibuſdam ſanè ſic ſentit, non licere vllo modo vxorem adulterā retinere? Si quod de Proverbijs citat, ſtultitiæ, & impietati convincendę viri, illud dei verbū eſſe putet, an humanæ manus aſſumentū? Et ergo videt, quàm ſint iſta nihili, quæ contra nos dicit Doctor noſter. Levia mihi vidētur omnia, & certè ſunt leviora multò, quàm ipſe putat, quamq; alijs oſtēdere tentat. Si placet, etiam notulas meas, (ecce adiungo huic epiſtolę) leges, quas appoſui epiſtolę Doctoris, dum legi illam iterū. Lege, ſi placet, & Vale. Londini in magna graſſantis peſtis trepidatione die 12. *Aug*. 1603.

Prov. 18. qui tenet adulteram ſtultus eſt & inſipiens non habetur in Hebræo.

Tuus ALBERICUS GENTILIS qui, ſive vivimus, ſive morimur, Deo in Ieſu vivimus, & morimur.